

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Reaktionen i Frankrig (1874)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 113. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes05-shoot-idm139713218763216/facsimile.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

hvortil Familien som det virkelige Samfund svarer: «*Ægteskabets Formaal*, lærer han, *er ikke Ægtefællernes Lykke.*» Hvilket er da dette Formaal? *Ægteskabet*, svarer han, *er til for Samfundets Skyld.* Religionen og Staten har i Ægteskabet kun de Pligter for Øje, som det paalægger. Men naar Ægteskabet nu er til for Samfundets Skyld, hvad er da Samfundets Formaal? Man brænder efter at faa dette Spørgsmaal besvaret. I Kraft af sin teologisk dogmatiske Lære om at Samfundet ved at bevare sin Overlevering, o: sig selv, bevarer intet Ringere end Gud, svarer Bonald, som han maa svare, med denne tomme Formel: *Samfundets Formaal er dets egen Bevarelse*^{*)}.

Ikke et Ord spildes paa den Indbildning, at Institutioner overhovedet er til for Menneskenes Skyld, og ikke en Tanke skænkes disses Lykke, Slægtens Udvikling eller Frembringelsen af menneskelig Storhed.

Idet Hensynet til Børnene opstilles som det alene afgørende, viser Flerkoneri, Forstødelse af Hustruen og Skilsmisse sig for Bonald som lige forkastelige. Han bemærker ogsaa, at Indførelsen af Flerkoneri og Indførelsen af Skilsmisse synes at skulle følges ad, siden Luther — denne Anekdote gaar igen i ethvert Bind fra dette Tidsrum — der tillod Skilsmisse, ogsaa, om end i dybeste Hemmelighed, tillod Landgreven af Hessen Tvegifte. Han har, siger han, ikke mere tilovers for det efterhaanden indtrædende Flerkoneri end for det samtidige, og glemmer, at denne Indvending lige saa godt gælder Indgaaelse af et nyt Ægteskab efter den ene af Ægtefællernes Død som nyt Ægteskab efter Skilsmisse. Overalt, siger han, hvor Skilsmisse er tilladt og hvor en Kvinde altsaa i enhver Mandsperson kan se en mulig Ægtemand, er Kvinderne uden Kyskhed eller idetmindste uden Blu. Han anfører England som Eksempel — England. Tilstanden i England, hvor Skilsmisse i visse Tilfælde er tilladt, sammenligner han med Tilstandene hos enkelte vilde Folkeslag, hvor Ægtemanden lader sin Kones Medskyldige, naar han overrasker ham, betale sig et stegt Svin, som de saa alle tre fortærer sammen. Overhovedet er England med sine forholdsvis frisindede Samfundsindretninger saavel for ham som for Lamennais den sande Syndebuk. Lamennais siger f. Eks. om England, at man

*) La société a pour parvenir à sa fin, qui est sa conservation, des lois. S. 107.

ingensteds finder en Befolkning, der er saa sløvet, saa blottet for sædelig Sans, saa fremmed for højere Forestillinger og for Alt, hvad der opløfter Sindet og adler Menneskelivet.*)

Sligt er Overdrivelser uden Sandhed og uden Logik. Men det, hvori der baade er Logik og Sandhed, og det, for hvis Skyld disse Enkeltheder fortjener at fremdrages, det er Bonalds Opfattelse af Ægteskabsspørgsmaalets inderlige Sammenhæng med det hele politiske Spørgsmaal. Han indser, at Republiken eller *Demokratiet* (thi han er saa forbitret paa Republiken, at han udtrykkeligt vægrer sig ved at ville bruge dette Ord) nødvendigvis maatte føre til Ægteskabets Opløselighed.

Han siger: «Skilsmisse blev tilstedt ved Lov Aar 1792 og forundrede Ingen, fordi den var en uundgaaelig og længe forudset Følge af de Nedbrydningsregler, som man paa hin Tid med saa megen Lidenskab fulgte; men nutildags, da man vil genopbygge, nu træder Skilsmissen som Princip ind i Samfundsbygningen og ryster denne Bygning helt ned i dens Grund. Skilsmissen stemte overens med den Folkevælde, der har hersket altfor længe i Frankrig under forskellige Navne og Former. Saa-vel den huslige som den offentlige Magt var overgivet til *Under-saatternes* Lidenskaber; der var Uorden i Familien og Uorden i Staten; der var Lighed og Endrægtighed mellem de to Uordener. Men det ser Enhver, at Skilsmissen staar i ligefrem Strid med Aanden i det arvelige og uopløselige Kongedømme. Beholder vi Skilsmisse, har vi Orden i Staten og Uorden i Familien, Uopløselighed hist, Opløselighed her, altsaa ingen Overensstemmelse. Fra den Side, til hvilken Mennesket hælder, maa Loven rejse det i Vejret, og den maa nutildags forbyde opløste Naturer Opløsning som forhen halvilde Barbarer Blodhævn.»

Saaledes lykkes det Bonald ud fra sit Grundbegreb om Kongedømmet af Guds Naade at gennemføre sin Ægteskabslære. Han slutter, at Skilsmisse ubetinget bør forbydes, og at den blotte Separation uden Tilladelse til nyt Ægteskab tilstrækkeligt bøder paa alle de Ulemper, der kan følge af usamdrægtige Forbindelser. Da disse Bonalds Tanker fik Lovskraft, opstod i Frankrig en Tilstand, der gjorde det franske Ægteskab til en Spot for hele Jorden, en Tilstand, som f. Eks. umuliggjorde det for den unge Pige, hvis Brudgom paa Bryllupsdagen løb bort

*) *Progrès de la révolution et de la guerre contre l'église* p. 35.